

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Cùm contingat 28.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

In Cap. Cùm contingat 28.

SUMMARI A.

1. Iuramentum non vergens in alterius præjudicium, nec salutis dispendium, servandum est.
2. Alienatio rei dotalis, etiam cum assensu uxoris, est nulla.
3. Lex potest impedire effectum obligationis naturalis.
4. Nisi ei accesserit iuramentum.
5. Contractus iure civili prohibitus confirmatur iuramento.
6. Restitutio in integrum excluditur per iuramentum.
7. Iuramentum est accessorium iure civili, non etiam iure Canonico.
8. Donatio iurata inter patrem & filium valet.
9. An & inter maritum & uxorem?
10. Intellectus c. Cùm quid unâ viâ &c. De R. I. in 6.
11. Minor 25 annis iuratus contrahens, absente curatore, an obligetur?
12. Impubes potest se obligare iurejurando.
13. Iuramentum in minore an tantum suppleat aetatem, non etiam alienationem confirmet?
14. Iurata pro alio intercedens non iuratur S.C. Vellejano.
15. Iuramentum contra legis prohibitionem præstitum an contineat peccatum?
16. Iuramentum vi vel dolo extortum an obliget, ut ab eo petenda sit absolutio.

EX hac Decretali hæc juris sententia desumitur à Dd. passim usurpata, quod toties iuramentum servandum sit, quoties in præjudicium alterius non redundat, nec observatum vergit in dispendium salutis æternæ, hoc est peccatum non continet. Eadem sententia existat in c. *Quamvis* in fine De pactis in 6, quæ etiam conformis est sententiæ Christi, Matth. c. 5. *Reddes autem Domino iuramenta tua* Facti species huius Cap. hæc proponitur. Maritus rem uxoris sibi in dotem datam, aut etiam uxori suæ à se donatam propter nuptias, alienaverat, non tantum consentiente, sed etiam iurante uxore, se non retracturam eam alienationem. Accidit verò, ut soluto matrimonio (per mortem) mulier repeterit rem alienatam. De quo consultus S. Pont. Respondet hoc e. quòd licet de iure civili consensus mulieris non videatur obligatorius, ne tamen hoc prætextu

viam contingat periculis aperiri, censet omninò huiusmodi iuramentum servandum esse, utpote non vi, non dolo præstitam, cum nec tendat in præjudicium alterius, neque vergat in dispendium salutis æternæ.

Ubi in primis animadvertit, verba illa summi Pont. in facti specie, videlicet non videatur obligatorius, non subdubitanter verba esse, sed modestè loquentis; cum aliàs apertissimi iuris sit, quod alienationem rei dotalis, vel donatæ propter nuptias, etiam cum assensu uxoris factam, esse nullius momenti, per text. in l. un. §. Cum L. Julia C. De rei uxoria act. in Auth. Sive à me C. Ad S. C. Vellejan. & tit. Inst. Quib. alien. licet vel non, in princ.

Nam tametsi maritus unâ cum consensu uxoris, ut & alii contractus, naturalem obligationem generent, quæ per legem impediri non potest, ut per se certum est; lex tamen ex causa effectum eius obligationis impedire potest, ne scilicet cum effectu ex tali obligatione agatur. Sicut videre est & in contractibus minorum 25. annis, qui absque tutoris vel curatoris auctoritate ineuntur: item in contractibus prodigorum, quibus administratio bonorum à iudice interdicta est. Nam hi, aliique similes, licet in contrahendo naturaliter consentiant, rectè tamen lex effectum obligationum impedit, §. nunc admonendi d. tit. Inst. Quib. alien. lic. & l. 1. D. De curat. furioso & aliis dandis. Aliud tamen est, si etiam iuramentum accesserit his conventionibus, per h. text. eo quòd iuramentum ex se separatam generet obligationem inter Deum & iurantem, quæ omninò implenda est, c. Debitores 6, sup. h. tit. In simili verò alienatione, alioque simili contractu, negotium tantummodò est cum homine, qui cum iuris auctoritati subiectus sit, iusta ex causa prohiberi potest à iure, ne alienet, vel aliter contrahat.

Adde, quòd hinc certissimi iuris sit, contractum, aliamve conventionem, iure civili prohibitam, confirmari iuramento, text. hic & in d. c. *Quamvis* De pactis in 6. ubi & renuntiatio paternæ hæreditatis à filio facta, quæ & ipso iure inhabita est, in l. Pactum dotali 3, C. De collationib. similiter iurifurandi accessione confirmatur. Eaque sententia omnium Dd. calculo receptissima est, nisi quòd hodie recentiores quidam, spiritu, ut ita dicam,

contradictionis ducti in S. Pontificem, id aperte inficitur, arguentes Canonistas iniuriam facere Deo, qui est veritas & charitas, quod prætextu nominis sui & iuramenti iniquas conventiones adversus leges tuantur; inter quos est Gar. Molinæus, quem citat & sequitur Myñ. *cons. 6, Observ. 62.* Sed impudens horum vox est, ideo quod Canonistæ non tam iniuriam inferant Deo, quam vindicant Deum ab iniuria, quæ ob transgressionem iuramenti præstiti inferatur Deo.

6 Sed quid est, quod Canonistas dicant iniquas conventiones adversus leges defendere? Nonne & adversus restitutionem in integrum, quæ & æquitate naturali nititur, *l. 1, D. De minorib.* nonne, inquam, & restitutio excluditur etiam de jure civili per iuramentum? Imò, ut est textus apertissimus in *l. 1, & in Auth. Sacramenta C. Si adversus vendit.* eadem sanè ratione, quæ hoc textu nostro adfertur, ne perjuriis via aperiat.

At excipiunt, aliud esse in restitutione in integrum, quæ datur adversus conventionem, quæ ipso jure valet, aliud quæ ipso jure non valet; ut in exemplo textus nostri de alienatione rei dotalis & donationis propter nuptias, quæ ipso jure non subsistunt. Verum non animadvertunt, hæc non tam haberi rationem conventionis, quam ipsius iuramenti, quod ex se obligationem producit, ut superius probatum est, & patet ex *d. l. 1, & d. Auth. Sacramenta.*

7 Scio quidem de jure civili contractum, sive aliam conventionem interdictam ipso jure nullam esse, & consequenter etiam iuramentum ei accedens tamquam accessorium, *l. Non dubium C. De legib. juncto c. Accessorium De R. I in 6,* sed id aliter de jure Canonico, quo iuramentum non ut planè accessorium conventioni accedit, sed magis ut principale, propter obligationem, quam ex se parit, *d. c. Debitores sup. eod.*

8 Cæterum his omissis ad institutum nostrum regrediamur. Quare ob eandem sententiam textus nostri rectissime dicitur, donationem inter patrem & filium, in patria potestate constitutum, iuramento confirmari, quamvis sine iuramento facta à jure sit improbata, in *l. Sive emancipatus C. De donat. & l. Donationes 2 §, C. De donat. inter vir. & ux.* eo quod pater & filius, propter vinculum patriæ potestatis, censeantur una persona quoad acquisitionem filii, *§. ei verò Inst. De inutil. stipulat.* Unde aliud est in filio emancipato, in quem valet donatio etiam simplex collata à patre, *d. l. Sive emancipatus & l. 2, C. De inof. donat.*

Nec movet, quod iuramentum interpositum non possit de re impossibili, ut scilicet sibi ipsi quis donet per filium, quia id fit ratione patriæ potestatis, quæ filius una cum patre persona reputatur. At secus est in iis, quæ juris divini sunt, quæ animæ salutem concernunt, ut est iuramenti obsequio, in quibus patriæ potestatis non habetur ratio, *c. fin. De judic. lib. 6.* Atque hanc donationem juratam inter patrem & filium valere communis calculo & in Camera receptum esse testatur *And. Gail. lib. 2, Observ. 38. num. 7.*

Utrum verò idem obtineat in donatione jurata inter maritum & uxorem magna est inter Dd. contentio, ut latè videre est apud eundem *Gail. d. lib. 2, Observ. 4.* quod hic paulò fufius explicandum est. Et quidem pro negativa parte urgent vehementer rationes desumptæ ex *l. 1. & 3. D. De donat. inter virum & uxorem.* quibus ideo donatio inter virum & uxorem prohibita dicitur, quod per eam mutuo amore coniuges se spolient, negligatur studium educandi liberos; & is, qui melior est, id est liberalior, in paupertatem incidat, deterior verò fiat ditior; & quod non minus absurdum est, concordia, quæ inter conjuges esse debet, non tam amore honesto, quam pretio consistet. Ex quibus rationibus effici videtur, donationem inter conjuges iuramento minimè confirmari, tamquam bonis moribus adversum: ita ut in hoc milite juris reg. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum; *c. 58. D. R. I in 6.* Adde quod per huiusmodi iuramentum facile eludi posset jus civile, quo hæc donatio improbat, *d. tit. D. De donat. c. inter virum & ux.* Nam conjuges, quæ facilitate ducuntur ad donandum simpliciter absque iuramento, eadem induci possunt ad jurandum; & si unâ viâ concederetur, quod alterâ prohiberetur, contra aliam juris regulam, Cum quid unâ viâ prohibetur alteri, ad id aliâ non debet admitti, *c. Cum quid 84, De R. I in 6.*

Contrariam verò sententiam, quod scilicet donatio inter conjuges jurata valeat, communiter probant Dd. teste *Gail. ubi sup.* qui generaliter loco regulæ tradunt, prohibitionem juris civilis non attendi in iuramento, quod absque salutis dispendio servari potest, sicut hic probat textus. Intellige verò donationem inter conjuges valere ab initio ratione iuramenti; nam alias dubium non est, quin absque iuramento etiam de jure civili morte donatoris vel donatricis confirmetur, *l. Donationes 2 §, C. De donat. inter vir. & ux.*

Neque

Neque obstant rationes proprii sententia alata; nam illæ ut plurimum moventes sunt, non finales: præter eam, quæ aliter sit locupletior, alter pauperior, ob quam potissimum interdicta est donatio inter conjuges, ut est text. in *l. Si sponsus §. concessa D. De donat. inter vir. & ux.* Ad eò ut, si hæc duo non concurrant, non infirmetur talis donatio, sed valida sit, sicut in loco sepalturæ causâ, vel alia re respectu Dei donata uxori vel marito, aliisque exemplis ibidem ostenditur. Itaque ubi donatio inter conjuges facta est, ex qua unus pauperior redditur, alter locupletior, non valet quidem donatio respectu juris civilis, sed de jure Canonico juramento confirmatur. In cæteris tamen rationibus, præcipuè quòd propter donationem quandoque matrimonia distraherentur, arbitrabitur iudex, & pro cuiusque rei qualitate donationem juratam vel irritam declarabit, vel comprobabit, *c. Tua nos 24, h. tit.*

10 Quòd verò attinet ad regulam juris Canonici, cum quid unâ viâ &c. ea exaudienda est, quando utraque via directè tendit ad eundem effectum; ut accidit in S. C. Macedoniano, quo licet tantummodò prohibeatur pecunia mutuo dari filiosfam. attamen si detur ipsi frumentum, oleum vel vinum, ut, his distractis, pecuniâ utatur, non minus sit contra Senatuse. quàm si à principio pecuniam accepisset, *l. Item si filiosfam. §. §. mutui D. Ad S. C. Macedon.* At donatio inter conjuges alium finem respicit, sive effectum, videlicet ut res donata statim fiat donatarii; juramentum verò obligationem Deo acquisitam, cuius vigore donatio revocari non potest. Nec obest alia ratio, quòd eadem facilitate &c. quia negandum est, cum juramentum soleat præstari de liberariis.

11 Non minor contentio est de minore 25. annis, an si is juratus, absente tutore vel curatore, contrahat, obligetur ex suo juramento? Dico, absente; nam si præsens auctoritatem suam accommodet, nulli dubium est, non tantum eum obligari, verum etiam excludi à petenda restitutione integram, *l. 1. & Auth. Sacramenta puberum C. Si adversus vendit.* Nilominus verius est, etiam absente tutore, vel curatore, obligari propter juramentum suum, ex ratione *text. nost. & d. l. 1.* ubi, vitandi perjurii causâ, minori retractare contractum suum non permittitur. Et id non tantum verum est in minore, qui pubes est, verum etiam si impubes sit & doli capax, nam in utrumque cadit perjurium, ut aperte constat ex *c. 1. inf. De deli-*

His pueror. quo loco disertè asserit textus, non solum puberes, sed & impuberes, furtis, mendaciis & perjuriis esse plenos. Unde qui *d. Auth. Sacramenta puberum* tantummodò locum habere contendunt in puberibus, graviter errant, cum ad impuberes doli capaces pertrahi quoque debeat, ut utriusque juris Dd. communiter sentiunt; quia sicut peccando & peierando impubes potest se obligare diabolo, ita & Deo, scilicet iurejurando, *d. c. 1. De delict. pueror.* ut attestatur Panormit. *Cons. 39, vol. 1.* Ex quo sequitur, ut etiam absente tutore vel curatore minor 25. annis propter juramentum suum obligetur.

Neque obstat, quod Bart. in *d. Auth. Sacramenta puberum*, existimat, juramentum in minore supplere tantum ætatem, ut quasi major contraxisse videatur, non verò si alia ex parte contractus deficiat, veluti si minor sine decreto iudicis rem immobilem alienet; quia & hoc casu contractus ipso jure nullus est, *1000 tit. C. De præd. & aliis reb. minorum* Putat. Bart. juramentum quidem supplere ætatem, sed non confirmare alienationem, ne duplicem effectum generet juramentum; sed fallitur, cum utroque jure constet, ideo juramentum servandum esse, ne perjuriis via aperiat, *juxta text. nost. & d. l. 1.* Et quamvis hanc Bartoli sententiam videatur sequi Covarr. in *c. Quamvis p. 3, §. 4, num. 9, De pactis in 6,* æquius tamen est, ut saltem in impubere absolutio à juramento petatur.

His quoque consequens est, si mulier jurata fideiusserit, vel aliter intercesserit pro alio, excludi quoque à S. C. Velleian. *per text. in c. Exscripto 9, sup. eod.* Diversum verò est in S. C. Macedon. cuius beneficio non privatur filiosfam. propter juramentum mutuo adiectum. Etenim patris interest, hoc juramentum non servari, in cuius favorem exceptio S. C. Macedoniani introducta fuit, *§. fin. Instit. Quòd cum eo, qui in aliena potest.* ac proinde iuramentum ipso jure non valet tamquam alteri præiudicans, ex ratione text. nostri, in verbis, cum in alterius præiudicium &c. Quæ ratio de servando juramento omninò producenda est ad alios casus, quos breviter hic brevitaris studio omittimus.

Unum nobis ob stare videtur, quod movet Bart. in *d. Auth. Sacramenta pub. nu. 15,* quòd juramentum, contra prohibitionem legis præstitum, peccatum contineat, juxta illud, Qui non obedierit Principi morte moriatur, *c. 2, sup. De majorit. & obed. & Paulus ad Rom. 13,* inquit: *Omnis anima*

anima potestatis sublimioribus subdita sit. Ac paulo post: Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt; ergo iuramentum quod contra legem sive ius interpositum est, non est obligatorium, tamquam peccatum fovens, & subsequenter vergens in dispendium salutis æternæ. Ideoque ut hunc modum dissolvat idem Bart. hac distinctione utitur: ut, si verba legis, sive statuti loci, prohibitoria in personam dirigantur, puta minoræ contractat, aut mulier non alienet, huiusmodi actus per iuramentum non confirmetur, eo quod contraveniendo peccaret contra legem; si verò verba prohibitoria in ipsum actum concipiuntur, ut quia simpliciter prohibetur, irritatur actus, si fiat, tunc idem actus adiectione iuramenti confirmetur.

Quam distinctionem ipse Bart. norandam censet: verum eam merito improbat Covarr. in d. c. Quamvis p. 2, §. 2, num. 1 cum seqq. existimans inanem esse hanc Barroli distinctionem; nam utroque modo in ipsam legem committitur, ergo peccatum est. Quod & ex responso Pauli I. C. in l. Contra 29, D. De legib. constat, ubi his verbis inquit: Contra legem facit, qui id facit, quod lex prohibet, Quibus verbis Paulus in prohibitione legis non tam personam, quam potius ipsam rem prohibitam considerat. Adde & eandem distinctionem Bart. per text. nostrum subverti: nam cum lex civilis prohibens alienationem dotis, directa sit in personam mariti & uxoris, l. 1, D. De fundo dotali & sit Insit. Quib. alienare licet vel non, in pr. eamque textus hic iureiurando confirmari afferat, facile colligitur, iuramentum etiam confirmare actum à lege interdictum, licet verba legis prohibitoria in personam concepta sint.

Quocirca rectius Covarr. d. §. 2, num. 14. existimat, in legibus attendendam esse materiam legis, ut si principaliter pertineat ad publicum commodum, transgressor eius peccet; si verò privatam utilitatem respiciat, licet in consequentiam tendat in publicum bonum, transgrediens eam non peccet: ut videre est in eo, qui res suas dilapidat, vel aliter perdit, quod impune id faciat, per text. in l. Sed etsi lege 25, §. conclusit D. De perit. hered. Et tamen alibi dicitur, expedire reipublicæ, ne quis re suâ abutatur, in §. 1, vers. sed & major asperitas Insit. De his qui sui vel alieni juris sunt. Atque huius respectu interdum lex prohibet abusum rei suæ, ita ut contrarius

actus ipso iure nullus sit: veluti in alienatione rei dotalis, quæ quamvis utilitatem mulieris principaliter concernat, tamen secundario reipubl. interest, mulieres manere dotas, l. 1, D. Solutio matrimonii. Proinde huius respectu lex civilis prohibet alienationem dotis. Quod facit & in aliis casibus, veluti in renunciatione hereditatis, in donatione inter virum & uxorem, & similibus: quibus tamen si iuramentum accesserit, sustinentur, propter ipsum iuramentum, cuius obligationem, quia Deo fit, impedire non potest lex civilis. Itaque Covarr. d. loco vult, ex violatione legis, privatam utilitatem principaliter concernentis, transgressorem nullum peccatum contrahere, sed satis esse actum illum nullum censeret ob minus principalem reipubl. utilitatem: quod ipse putat rectè probari per h. c. nostrum, idque sive lex utatur verbis directis in rem ipsam, sive in personam; ut huc minime referenda sint argumenta ex d. c. 2, & ex c. 11 ad Rom.

Restat, ut hic explicemus, quod ait textus, si neque vi, neque dolo præstita sunt iuramenta; unde à contrario sensu infertur videretur, ut, si vi vel dolo præstitum sit iuramentum, iuramentum non obligat. Nihilominus hæc res in controversiam vocatur, propter text. in c. Si verò & in c. Verum 15, sup. h. tit. ubi absolutio à iuramento metu extorto à summo Pont. impeditur; ergo hoc iuramentum ligat, cum absolutio præsupponat obligationem, sicut privatio habitum, l. Decem stipulatus 116. D. De verb. oblig. Hanc controversiam movet And. Gail, lib. 2, Observ. 42, & Dicit Covarr. in 4, lib. Decretal. de matrim. in 2, p. c. 3, §. 1, num. 2. In quo placet D. Thomæ distinctio, duplicem obligationem constitutis ex iuramento: unam, quæ iurans obligatur alteri, cui iuravit, & hanc ait tolli propter coactionem, quia id meretur vim inferens, ut ipsi promissum non servetur. Intelligit non ipso iure tolli, sed per exceptionem quod metus causâ, l. 1, & passim sit. D. Quod metus causa gest. erit. Alia est obligatio, quæ quis Deo obligatur, ut impleat quod per eius nomen promisit; & talis obligatio non tollitur in foro conscientiæ, quia magis debet temporale dampnum pati, quam violare iuramentum: interim S. Pont. ab huiusmodi iuramento absolvere potest. D. Thom. 2, 2, q. 89, art. 7, ad 3. Ex quo sequitur, à iuramento per metum præstito peti oportere absolutionem, quoad forum interius, aut saltem implendum

plendum esse, & postea solutum repeti, ut de usuris solutis dicitur in *c. Debitores 6, sup. eod.* Ita tamen, quod ratione juramenti jurans protestetur se solvere; alioquin si sponte solverit, censetur per hanc solutionem spontaneam purgasse omnem metum, *l. 1, C. eod. tit. Quod metus causa. Secus*

puto, ubi quis dolo adversarii ex falsa causa indutus juramentum præstitit; nam hoc casu magis pacto juramentum non valere, quod consensus defuerit in jurare, *per text. in l. In causa cognitione 17, circa princ. D. De minoribus.*

In Cap. Clericus penult.

SUMMARI A.

1. Testimonium testis sub juramento alteri prius præstito non subsistit.
2. Juramentum non extenditur ad ea, super quibus non fuit juratum.

HAc Decretali Clericus, qui in statuta Ecclesie juravit, & postea per idem juramentum promissit, se aliud subsequens statutum servaturum, non tenetur vi eiusdem jura-

menti ad hoc statutum. † Unde eleganter fit, non valere testimonium testis, qui deponit sub juramento, quod domino suo vel alteri antea præstitit, eo quod hoc testimonium iniuratum fit, subsequenter non subsistat, *per h. text. juncto cap. Nuper 21, sup. De testib. & l. Jurisjurandi 8, C. eod. tit.* † Quomodo enim illud sub juramento antea præstito contineri dicemus, de quo minime tempore præstiti juramenti fuit cogitatum? *cap. Veniens & ibi latius dixi sup. eod.*

In Cap. ultimum.

SUMMARI A.

1. Juramentum voluntarium qui deserant, & quid operetur
2. Juramentum necessarium deferretur in supplementum probationis.
3. Iudiciale quis deserat, & an delatum recusari possit.
4. Actore nihil omnino probante an reus cogi possit ad jurandum.

HOc Cap. agitur de juramento decisorio, hoc est, quod ad decidendam litem pertinet; quod tunc fit, ubi à parte parti, vel à iudice juramentum deferretur. A parte parti deferretur juramentum vel extra iudicium, vel in iudicio. Extra iudicium, cum ex conventionione pars parti offert juramentum in causa inter se controversa, quod & idcirco Voluntarium dicitur, *l. 2, & passim D. De iurejur. & in §. item si quis Instituit. De actionib.* quibus locis dicitur, hoc juramentum habere vim transactionis, solutionis; adeoque maiorem, quam res iudicata habet, paritque exceptionem reo, si is juraverit, *§. aquè si debitor Instituit De except.* si actor, actionem in factum, *l. Actor 8, C. De reb. cred.* aut actionem ex ipso contractu juravit actor, *l. Si duo 13, §. si quis iuraverit D. De iurejur.* de quo tamen hoc Cap. non agi-

tur, sed tantummodò de juramento Iudicali, quod scilicet deferretur in iudicio, vel ab uno litigantium alteri, vel ab ipso iudice, in defectum probationis.

Et hoc à iudice delatum dicitur Necessarium, quia id necessariò defertur iudex, quando de iustitia causæ addubitat, propterea quod videat actorem pro se habere unum testem, vel aliam præsumptionem, ita ut hæreat iudex, actor ne reus meliorem causam foveat: tunc enim quia iniquum esset, reum plane absolvere, vel condemnare, inductum est à iure hoc juramentum, ut id iudex alteri litigantium, actori videlicet vel reo, pro personarum & causæ circumstantiis deferat, *l. In bona fidei 3, C. De reb. cred. & text. hic in fin.* atque idcirco vulgò hoc juramentum Supplementarium appellatur.

Alterum verò, quod in iudicio à parte deferretur parti, Iudiciale dicitur, non quod necessarium non sit iudiciale, quia & id in iudicio deferretur, sed denominatione specificâ: uti fit & in adoptione, quæ ut distinguatur ab arrogatione, quæ illi, qui sui juris sunt, adoptantur, nomen adoptionis remanet in adoptatis, qui alieni iuris sunt, *tit. Instit. De adopt. in princ.* Hoc igitur juramentum iudiciale deferretur in iudicio à parte parti, sed approbante iudice, *l. pen. §. sed juramento C. De*